

SALA STAMPA DELLA SANTA SEDE
BOLLETTINO

HOLY SEE PRESS OFFICE BUREAU DE PRESSE DU SAINT-SIÈGE PRESSEAMT DES HEILIGEN STUHLS
OFICINA DE PRENSA DE LA SANTA SEDE SALA DE IMPRENSA DA SANTA SÉ
BIURO PRASOWE STOLICY APOSTOLSKIEJ دار الصحافة التابعة للكرسي الرسولي

N. 0611

Giovedì 04.12.2003

MESSAGGIO DEL SANTO PADRE PER IL 70° ANNIVERSARIO DELL'HOLODOMOR IN UCRAINA

MESSAGGIO DEL SANTO PADRE PER IL 70° ANNIVERSARIO DELL'*HOLODOMOR* IN UCRAINA •
MESSAGGIO IN LINGUA ORIGINALE • TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA

Holodomor, la grande fame: così è conosciuta in Ucraina l'immane carestia voluta da Stalin contro gli abitanti di quella nazione tra il 1932 e il 1933, e che provocò la morte di milioni di persone.

Il regime sovietico aveva decretato di requisire tutta la produzione agricola e le derrate alimentari per imporre ad un Paese agricolo la politica della collettivizzazione forzata. Interi villaggi sparirono. Una Nazione che, come ricordò il Papa nel suo viaggio in Ucraina nel 2001, era il "granaio d'Europa" si ritrovò a non essere più in grado di sfamare i suoi figli.

Già nel marzo del 1933 Pio XI, riferendosi alla grave crisi in quelle terre, ebbe a denunciare le "catastrofiche e micidiali ideologie", strumenti di oppressione del popolo.

Il Papa Giovanni Paolo II ha voluto unirsi spiritualmente a quanti, in Ucraina, ricordano le vittime di quella tragedia, invitando le giovani generazioni a ricordare gli eventi del passato perché simili sofferenze non si abbiano più a ripetere.

Pubblichiamo di seguito il Messaggio del Santo Padre per il 70° anniversario dell'*Holodomor* in Ucraina:

• MESSAGGIO IN LINGUA ORIGINALE

Високодостойним Братам
ЛЮБОМИРУ Кард. ГУЗАНУ
Верховному Архиепископу Львова для Українців
i
МАР'ЯНУ Кард. ЯВОРСЬКОМУ
Архиепископу Львова для вірних Латинського обряду

1. Спогад про драматичні події народу, крім того, що сам по собі є необхідним, як ніколи виявляється корисним для розбудження в нових поколіннях прагнення того, щоб в усіх обставинах ставати пильними вартівими пошани гідності кожної людини. Молитва за упокій померлих, крім того, що впливає з такого спогаду, стає для вірних тим бальзамом, який зм'якшує біль і вчиняє дією молитву до Бога, який є Господом усього живого, щоб Він дарував вічний упокій усім тим, хто був несправедливо позбавлений блага життя. Належна пам'ять про минуле набуває, врешті, здатності, яка переходить кордони однієї нації, доходячи до інших народів, що також були жертвами згубних подій і які, поділяючи горе, можуть отримати для себе розраду.

Ось такими є почуття, що їх викликає в моїй душі 70-та річниця сумних подій *голодомору*: мільйони людей зазнали жахливої смерті через згубну діяльність ідеології, яка впродовж усього ХХ століття, стала причиною страждань і горя в багатьох частинах світу. З цієї нагоди, Високодостойні Брати, бажаю взяти духовну участь у відзначеннях, які будуть проведені на спогад численних жертв великого голоду, спричиненого в Україні під час панування комуністичного режиму. Мова йде про жахливий задум, здійснений з холодним розрахунком можновладцями тієї епохи.

2 Повертаючись до тих сумних подій, Високодостойні Брати, прошу вас висловити державній владі та вашим співгромадянам, особливо мені дорогим, вирази моєї солідарної та молитовної співучасті. Передбачені відзначення, спрямовані на те, щоб, спогадуючи жертву її синів, зміцнити справжню любов до Батьківщини, не звернені проти інших народів, але, радше, бажають оживити в людській душі почуття гідності кожної людини, до якого б народу вона не належала.

Приходять на думку переконливі слова мого попередника, блаженної пам'яті Папи Пія XI, який, маючи на увазі, політику тогочасного радянського уряду, бачив виразну різницю між правителями і підлеглими і, у той час як виправдовував цих останніх, ясно викривав відповідальність системи, яка «не визнаючи справжнього походження сутності й мети держави, також заперечувала права людини, її гідність та свободу» (Енци. *Divini Redemptoris* [18 березня 1937], II: AAS 29 [1937], 77).

Як у зв'язку з цим не згадати про руйнування стількох сімей, про страждання незліченних сиріт, про нищення усіх соціальних структур? Відчуваючи себе близьким до усіх тих, які постраждали внаслідок сумних драматичних подій 1933 року, бажаю ще раз підтвердити необхідність збереження пам'яті про ті факти, щоб могли ще раз разом повторити: Хай ніколи більше не повториться! Усвідомлення помилок минулого стає постійною спонукою до того, щоб будувати майбутнє, більш придатне до людських потреб, протидіючи будь-якій ідеології, що спотворює життя, гідність та слухні прагнення людини.

3. Досвід цієї трагедії повинен сьогодні керувати почуттями та діяльністю українського народу на шляху до злагоди та співпраці. На жаль, комуністична ідеологія внесла свій вклад в поглиблення поділів також у сфері суспільного та релігійного життя. Потрібно докласти зусиль до щирого та дійового примирення: саме у такий спосіб можна відповідно пошанувати жертви, які належать усьому українському роду.

Християнське почуття скорботи за тими, які померли внаслідок божевільного смертоносного задуму, повинно супроводжуватись прагненням будувати таке суспільство, в якому спільне добро, природний закон, справедливість для всіх та людські права будуть постійними напрямними для діючого оновлення сердець та умів усіх тих, які мають честь належати до українського народу. Таким чином спогад про минулі події стане джерелом натхнення для теперішнього й майбутнього покоління.

4. Під час незабутнього візиту до Вашої країни два роки тому, вказуючи на печальний період, який сімдесят років тому пережила Україна, я пригадав «жахливі роки радянської диктатури і страшний голод у тридцяті роки, коли ваша країна, "житниця Європи", вже більше не могла прогодувати власних дітей, які гинули мільйонами" (Промова до Представників світу політики, культури, науки і підприємців в Маріїнському Палаці [23 червня 2001], 3 *Insegnamenti* 24/1, 2001, 1268).

Будемо сподіватись, що з Божою допомогою, уроки історії допоможуть знайти тривкі спонуки до порозуміння, маючи на увазі конструктивне співробітництво, щоб спільно будувати країну, яка на кожному

рівні розвиватиметься у гармонійний та мирний спосіб.

Осягнення цієї благородної мети залежить, перш усього, від українців, яким довірено зберігання східної християнської традиції і відповідальність за те, щоб зуміти донести її до самобутнього поєднання культури та цивілізації. В цьому полягає особливий вклад, який Україна покликана внести у побудову «спільного європейського дому», в якому кожен народ міг би знайти відповідне прийняття у пошані до цінностей власної самобутності.

5. Високодостойні Брати, при такій винятковій нагоді як нам не повернутись думкою до євангельського посіву, здійсненого святими Кирилом і Методієм? Як наново з вдячністю не замислитись над свідченням святого Володимира та його матері, святої Ольги, за посередництвом яких Господь дарував вашому народові благодать Хрищення та нового життя у Христі? З духом, просвіченим Євангелієм, можна краще зрозуміти, як треба любити Батьківщину, щоб дієво дати свій вклад у її поступ на шляху культури та цивілізації. Приналежність до певного роду повинна супроводжуватись самовідданим зусиллям та безкорисливим обміном дарів, отриманих у спадщину від попередніх поколінь, щоб будувати суспільство, відкрите до інших народів та відмінних традицій.

Висловлюючи побажання, щоб український народ умів дивитись на історичні події примиреними очима, ввіряю духовному утішенню Пресвятої Богородиці усіх тих, які ще й далі страждають внаслідок цих печальних подій. Супроводжую ці мої почуття особливим Апостольським Благословенням, яке уділяю Вам, Високодостойні Брати, і всім тим, які довірені Вашій душпастирській опіці, вимолюючи для всіх щедрі небесні благодаті.

З Ватикану, 23 листопада 2003 року, Празник Господа нашого Ісуса Христа, Царя всесвіту.

IOANNES PAULUS II

[01909-AA.02] [Testo originale: Ucraino]

● **TRADUZIONE IN LINGUA ITALIANA**

Ai Venerati Fratelli
LUBOMYR Card. HUSAR
Arcivescovo Maggiore di Lviv degli Ucraini
e
MARIAN Card. JAWORSKY
Arcivescovo di Lviv dei Latini

1. Il ricordo delle vicende drammatiche di un popolo, oltre che in se stesso doveroso, si rivela quanto mai utile per suscitare nelle nuove generazioni l'impegno a farsi, in ogni circostanza, vigili sentinelle del rispetto della dignità di ogni uomo. La preghiera di suffragio, inoltre, che da tale ricordo scaturisce, è per i credenti balsamo che lenisce il dolore ed efficace supplica al Dio dei viventi, affinché doni il riposo eterno a quanti sono stati ingiustamente privati del bene dell'esistenza. La doverosa memoria del passato acquista, infine, una valenza che travalica i confini di una nazione, raggiungendo gli altri popoli, che sono stati vittime di eventi ugualmente funesti e possono trarre conforto dalla condivisione.

Sono questi i sentimenti che il 70° anniversario delle tristi vicende dell'*holodomor* ispira al mio animo: milioni di persone hanno subito una morte atroce per la nefasta efficacia di un'ideologia che, lungo tutto il XX secolo, ha causato sofferenze e lutti in molte parti del mondo. Per tale ragione, Venerati Fratelli, intendo rendermi spiritualmente presente alle celebrazioni che si terranno nel ricordo delle innumerevoli vittime della grande carestia provocata in Ucraina durante il regime comunista. Si trattò di un disumano disegno attuato con fredda determinazione dai detentori del potere in quell'epoca.

2. Nel riandare a quei tristi avvenimenti, chiedo a voi, Venerati Fratelli, di rendervi interpreti del mio solidale ed

orante pensiero presso le Autorità del Paese e presso i vostri Concittadini, a me particolarmente cari. Le celebrazioni previste, destinate a rinsaldare il giusto amore per la Patria nel ricordo del sacrificio dei suoi figli, non sono rivolte contro altre Nazioni, ma intendono piuttosto ravvivare nell'animo di ciascuno il senso della dignità di ogni persona, a qualunque popolo essa appartenga.

Tornano alla mente le forti parole del mio predecessore il Papa Pio XI di v. m., il quale, riferendosi alle politiche dei governanti sovietici del tempo, distingueva nettamente tra governanti e sudditi e, mentre scagionava questi ultimi, denunciava apertamente le responsabilità del sistema "misconoscitore della vera origine della natura e del fine dello Stato, negatore dei diritti della persona umana, della sua dignità e libertà" (Lett. enc. *Divini Redemptoris* [18 marzo 1937], II: AAS 29 [1937], 77).

Come non pensare, a questo proposito, alla distruzione di tante famiglie, al dolore degli innumerevoli orfani, al dissesto dell'intera compagine sociale? Mentre mi sento vicino a quanti hanno patito per le conseguenze del triste dramma del 1933, desidero riaffermare la necessità di far memoria di quei fatti, per poter ripetere insieme, ancora una volta: Mai più! La consapevolezza delle aberrazioni passate si traduce in un costante stimolo a costruire un avvenire più a misura dell'uomo, contrastando ogni ideologia che profani la vita, la dignità, le giuste aspirazioni della persona.

3. L'esperienza di quella tragedia deve guidare oggi il sentire e l'operare del popolo ucraino verso prospettive di concordia e di cooperazione. Purtroppo, l'ideologia comunista ha contribuito ad approfondire le divisioni anche nell'ambito della vita sociale e religiosa. Occorre impegnarsi per una pacificazione sincera e fattiva: è in questo modo che possono essere adeguatamente onorate le vittime appartenenti all'intera famiglia ucraina.

Al sentimento del cristiano suffragio per quanti sono morti a causa di un dissennato disegno omicida si deve accompagnare la volontà di edificare una società dove il bene comune, la legge naturale, la giustizia per tutti e il diritto delle genti siano guide costanti per un efficace rinnovamento dei cuori e delle menti di quanti si onorano di appartenere al popolo ucraino. Così la memoria degli eventi passati diverrà fonte di ispirazione per la generazione presente e per quelle future.

4. Durante l'indimenticabile viaggio compiuto nella vostra Patria due anni orsono, accennando al luttuoso periodo vissuto dall'Ucraina settant'anni fa, ricordavo "gli anni terribili della dittatura sovietica e la durissima carestia degli inizi degli anni trenta, quando il vostro Paese, "granaio dell'Europa", non riuscì più a sfamare i propri figli, che morirono a milioni" (Discorso ai rappresentanti della politica, della cultura, della scienza e dell'impresa nel Palazzo Presidenziale [23 giugno 2001], 3: *Insegnamenti* 24/1, 2001, 1268).

È da sperare che, con l'aiuto della grazia di Dio, le lezioni della storia aiutino a trovare solidi motivi di intesa, in vista di una costruttiva cooperazione, al fine di edificare insieme un Paese che si sviluppi in maniera armoniosa e pacifica ad ogni livello.

Raggiungere questo nobile scopo dipende in primo luogo dagli Ucraini, ai quali è affidata la custodia dell'eredità cristiana orientale e occidentale, e la responsabilità di saperla far pervenire ad una sintesi originale di cultura e di civiltà. Sta in questo lo specifico contributo che l'Ucraina è chiamata ad offrire all'edificazione di quella "casa comune europea" nella quale ogni popolo possa trovare conveniente accoglienza nel rispetto dei valori della propria identità.

5. Venerati Fratelli, in questa circostanza così solenne come non riandare con la mente alla seminazione evangelica operata dai Santi Cirillo e Metodio? Come non ripensare con gratitudine alla testimonianza di San Vladimiro e della madre Sant'Olga, per mezzo dei quali Dio donò al vostro popolo la grazia del Battesimo e della vita nuova in Cristo? Con l'animo illuminato dal Vangelo, si può meglio comprendere come si debba amare la Patria per contribuire efficacemente al suo avanzamento sulla strada della cultura e della civiltà. L'appartenenza ad una stirpe deve accompagnarsi all'impegno di un generoso e gratuito scambio dei doni ricevuti in eredità dalle precedenti generazioni, al fine di edificare una società aperta all'incontro con altri popoli e altre tradizioni.

Mentre auspico che il popolo ucraino sappia guardare alle vicende della storia con occhi riconciliati, affido quanti

ancora soffrono per le conseguenze di quei tristi fatti alle interiori consolazioni della Tuttasanta, Madre di Dio. Avvaloro questi sentimenti con una speciale Benedizione Apostolica, che imparto a voi, Venerati Fratelli, e a quanti sono affidati alle vostre premure pastorali, su tutti invocando copiose effusioni di celesti favori.

Dal Vaticano, 23 novembre 2003, Solennità di Nostro Signore Gesù Cristo, Re dell'universo.

IOANNES PAULUS II

[01909-01.01] [Testo originale: Ucraino]

[B0611-XX.02]
